

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Straffrättsenheten
103 33 Stockholm**Yttrande över betänkandet Ett starkare skydd för den sexuella integriteten (SOU 2016:60)**

(Ju2016/06811/L5)

Riksdagens ombudsmän har beretts tillfälle att lämna synpunkter på ovan nämnt betänkande. Jag får därför föra fram följande:

Kommittén har lämnat förslag som innebär en radikal omarbetning av det nuvarande sjätte kapitlet i brottsbalken. Den största förändringen gäller de allvarligaste brotten. Där föreslås att gränsen mellan en straffbar och en straffri gärning ska dras vid om genomförandet av en sexuell handling har varit ofrivilligt snarare än framtvingat med något medel eller genom att en persons utsatta situation har utnyttjats. Det krävs starka skäl för att genomföra en så omfattande förändring, särskilt som kommittén själv på s. 178 konstaterar att det straffrättsliga skyddet för den sexuella integriteten förefaller heltäckande. Emellertid finns det som kommittén redovisar fördelar med en reglering som bygger på ofrivilligt deltagande; en sådan fördel är att en lucka i det annars heltäckande skyddet kan täppas igen (s. 179). Jag finner inte skäl att motsätta mig den föreslagna konstruktionen. Jag tillstyrker att brottsbenämningen våldtäkt utmönstras; något våld är inte nödvändigt för fällande dom för de brott som förekommer i det föreslagna nya 6 kap. brottsbalken.

De föreslagna lagändringarna har en önskad konsekvens. Den som sover kan inte uttrycka ett val att delta i en sexuell handling. Eftersom det föreslås bli straffbart att genomföra en sexuell handling med någon som inte uttrycker ett val att delta frivilligt innebär den föreslagna 6 kap. 1 § brottsbalken att det alltid blir straffbart att genomföra en sexuell handling med den som sover. Som utredningen konstaterar (s. 210 f.) kan man emellertid inte bortse från att det mellan personer som känner varandra väl kan vara så att det inte är främmande att väcka partnern med sexuella närmanden och att ett sådant handlande inte rimligen kan bedömas som brottsligt. Enligt min mening bör det framgå av själva lagtexten och inte bara av skrivningar i motiven att handlingssättet inte är brottsligt. Det kan tilläggas att ett handlande av detta slag inte torde vara straffbart enligt gällande rätt (6 kap. 1 § andra stycket brottsbalken).

I förslaget till lagtext står att för att ett deltagande ska anses frivilligt måste valet att delta komma till uttryck. Kommittén skriver på s. 197 att en konsekvens av det är att det inte bör vara möjligt att ge uttryck för ett val att delta frivilligt i förväg utan att varje person som ska delta i en sexuell handling måste ge uttryck för sitt frivilliga val i samband med att handlingen genomförs. Även detta bör enligt min mening framgå av lagtexten.

Kommittén uttalar i avsnitt 5.5.4 att begreppet samlag i 6 kap. brottsbalken ska avse såväl samlag mellan personer av olika som av samma juridiska kön. Detta är en ändrad definition av samlagsbegreppet jämfört med tidigare förarbetsuttalanden. Kommittén föreslår till följd av detta en ändring i bestämmelsen om samlag med avkomling och samlag med syskon. Om lagstiftaren önskar en ändrad definition av begreppet samlag i 6 kap. brottsbalken är det min uppfattning att detta bör komma till uttryck i lagtexten på annat sätt än enbart genom en ändring i bestämmelsen om samlag med avkomling och samlag med syskon.

Jag tillstyrker förslaget i avsnitt 5.6 angående sexualbrott som sker på t.ex. internet.

I avsnitt 5.7 föreslår kommittén att det i lagen ska framgå att det vid bedömningen av om ett sexuellt övergrepp ska anses som grovt särskilt ska beaktas om brottet har riktats mot ett barn. Jag har inga invändningar mot det förslaget.

I avsnitt 5.8 föreslås en skärpt syn på de allvarligaste brotten genom införande av regler om synnerligen grova brott. Förslaget ligger i linje med nyligen genomförda straffskärpningar för misshandel, vapenbrott, narkotikabrott och narkotikasmuggling. De föreslagna straffskalorna är väl avvägda.

Kommittén föreslår i avsnitt 5.9 att det införs en möjlighet att döma för sexuellt övergrepp och sexuell kränkning som begåtts av grov oaktsamhet. Av vad kommittén skriver på s. 265 framgår att det främst är rekvisitet frivillighet som avses och det framgår också genom att det inte finns någon motsvarighet till 6 kap. 4 § bland bestämmelserna om särskilda sexualbrott mot barn. Jag tillstyrker att ett sådant straffansvar införs beträffande de bestämmelser som kommittén föreslår. De föreslagna straffskalorna är väl avvägda. Däremot finns det enligt min mening inga skäl att ändra kravet på uppsåt beträffande den sexuella handlingen och det bör framgå av lagtexten. Eftersom brottet alltså borde förutsätta uppsåt utom när det gäller rekvisitet frivillighet bör brottsbenämningarna ses över. Språkligt är det vidare enligt min mening egendomligt att ett övergrepp ska kunna begås av oaktsamhet.

Jag tillstyrker förslaget i avsnitt 6.5 om ändringar i lagen om målsägandebitråde. I avsnitt 6.5.1 avfärdar kommittén tanken att åklagaren skulle kunna förordna målsägandebitråde för att vinna tid. Jag vill påpeka att Häktes- och restriktionsutredningen har föreslagit en möjlighet för åklagare att tillfälligt förordna offentlig försvarare för den som misstänks för brott (SOU 2016:52 s. 130). Om det förslaget genomförs kan det finnas anledning att överväga ett motsvarande system för förordnanden av målsägandebitråde utanför kontorstid.

Lars Lindström

I beredningen av ärendet har byråchefen Carina Sjögren och föredraganden Lena Lindbäck deltagit.